

Invalidiliiton lausunto luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20544/2025 DL 23.1.2026

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Invalidiliitto pitää hyvänä sitä, että oppiminen, osaamisen arviointi tavoitteineen ja periaatteineen sekä oppilaan käyttäytyminen määritellään lakiesityksessä aiempaa täsmällisemmin. Kannatamme myös lakiluonnoksen ehdotusta siitä, että käyttäytymisen arviointi eriytetään oppimisen ja osaamisen arvioinnista, niin että se ei heikennä oppimiseensa tukea tarvitsevien oppilaiden asemaa.

Vammaisvaikutusten arviointi tulee Invalidiliiton mielestä tehdä kaikessa lainsäädäntötyössä. Näemmekin puutteita siinä, että arvioinnin uudistamistyön yhteydessä ei ole arvioitu sitä, miten tämä arviointi vaikuttaa vammaisiin koululaisiin, jotka kohderyhmässämme ovat fyysisesti vammaiset ja toimintaesteiset lapset ja nuoret. Heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa oppia ja saada asiantuntevaa arviointia osaamisestaan ovat lausuntomme keskiössä.

Saadakseen osaamisensa käyttöön parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää, että fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten oppilaiden yksilölliset tarpeet on huolellisesti ja asiantuntevasti kartoitettu osaavassa monialaisessa yhteistyössä lapsen, vanhempien, koulussa työskentelevien ammattilaisten, mahdollisten terapeuttien (esim. toimintaterapeutti) ja tarvittaessa terveydenhuollon edustajien kanssa. Myös YK:n vammaisoikeussopimus edellyttää, että kaikessa arvioinnissa tulee koulussa varmistaa, että vammaisen oppilaan yksilölliset tarpeet on kartoitettu ja että hänellä on käytössään kaikki tarvitsemansa tukitoimet ja kohtuulliset mukautukset (YK:n vammaisoikeussopimus 2 ja 24 artiklat, Yhdenvertaisuuslaki 15§).

Invalidiliitto yhtyy Vammaisfoorumin huoleen siitä, ettei esitysluonnoksessa ole riittävän selkeästi tuotu esiin yhteyttä puutteellisten tukitoimien ja heikkojen arvosanojen välillä. Tämä yhteys tulisi kuvata esityksessä selkeämmin. Lakiin tai sen perusteluihin tulisi myös lisätä selkeä maininta siitä, että arvioinnissa on huomioitava oppilaan yksilölliset tarpeet, käytössä olevat tukitoimet ja mukautukset.

Arvioinnin kehittämisen yhteydessä ei saa unohtaa, että sekä ammattiinsa opiskelevien että pitkän työkokemuksen omaavien opettajien tulee saada riittävästi koulutusta ja ohjeita yhtenäisten arviointikriteerien toteuttamiseen, huomioiden sekä fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten, että muulla tavoin vammaisten oppilaiden yksilölliset, mahdollisesti mukautetut oppimiskriteerit. Invalidiliitto on huolissaan siitä, miten koulutukset on mahdollista toteuttaa tehokkaasti lakiesityksen kustannusneutraaliuden vaatimusta noudattaen.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

Invalidiliitto muistuttaa, että vammasta aiheutuvien poissaolojen aikana oppilaalla tulisi olla mahdollisuus suorittaa opintoja myös sairaalassa- ja kotona toipuessaan, niin etteivät runsaat poissaolot liikaa heikentäisi hänen mahdollisuuksiaan edetä opinnoissaan.

THL:n kouluterveyskyselyt osoittavat, että vammaiset lapset ja nuoret ovat ikätovereitaan yksinäisempiä, heidän on vaikeampi solmia kestävämpiä ystävyssuhteita ikätovereihinsa. Muista erottuvuus, kuten näkyvien apuvälineiden käyttö, vamman aiheuttama erilainen tapakävellä tai liikkua saattaa aiheuttaa kiusaamista ja eristämistä. Jos lapsella on luokallaan hyviä ystäviä ja opinnot ovat siellä sujuneet, olisi tärkeää yrittää löytää toimivia tapoja, joiden avulla hän voi edetä opinnoissaan ja palata tuttuun opetusryhmään. Positiivisella, tutulla oppimisympäristöllä ja oppilastovereilla voi olla opintojen sujumista edistävä vaikutus.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

Fyysisesti vammaisilla ja toimintaesteisillä lapsilla ja nuorilla on yhdenvertainen oikeus osallistua ja saada arviointia opintosuorituksistaan. Tarvittaessa tulee löytää järjestely ja toimintatapa, jolla osaaminen voidaan arvioida heidän yksilöllinen toimintakykynsä huomioiden. Kohtuullisia mukautuksia on voitava tehdä lapsen tai nuoren niitä tarvitessa.

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

Lakiluonnoksella on hyvä tarkoitus, samalla se herättää paljon kysymyksiä.

Perusopetuslain uudistusta on viime vuosina tehty osissa, varsin nopealla tahdilla. Se näkyy valitettavasti tässäkin esityksessä ja aiheuttaa monia kysymyksiä. Oppimisen tuen lainsäädäntö on toiminut vain vähän aikaa, eikä siitä saa juurikaan tukea oppimisen arvioinnin kriteerien tueksi. Invalidiliitto yhtyy lapsiasiavaltuutetun esittämään huolen siitä, että lakiluonnosta valmisteltaessa ei ole kuulu perusopetusikäisiä lapsia ja nuoria, joita laki koskee. YK:n vammaisoikeuksien sopimuksen artikla 7 Vammaiset lapset, 3. velvoittaa "varmistamaan, että vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi".

Vanhempien näkemyksen merkitys lapsen luokalle jättämisprosessissa ei tule lakiluonnoksessa ilmi. Sieltä ei myöskään käy ilmi, miten oppimisen arviointiin ja mm. luokalle jättämiseen vaikuttaa se, että monet vammaiset lapset ja koululaiset eivät ole saaneet riittävän aikaisin arviota kohtuullisten mukautusten mukaisista esi- ja perusopetuksessa annettavista tukitoimista tai hän ei ole saanut riittävästi tarvitsemiaan tukitoimia?

Koulujen henkilöstöltä puuttuu usein riittävää osaamista fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten vammaisten oppilaiden tarvitsemien tukitoimien ja järjestelyjen toteuttamisesta ja resurssit ovat niukat. Koulujen budjettien tiukkuus näkyy kunnissa mm. siten, että vaikka perusopetuslaki tiukasti määrittää opetustoimen tehtäväksi hankkia fyysisesti vammaisen ja toimintaesteisen lapsen koulussa tarvitsemat apuvälineet, niiden saaminen on entistä vaikeampaa.

Oppimisen tuen uudistus kokonaisuudessaan ei ole vielä valmis. Siitä puuttuu esimerkiksi koulutussuunnitelmat opettajille ja muulle koulun henkilöstölle, sekä opettajaksi opiskeleville. Invalidiliitto näkee, että niin tämän oppimisen arvioinnin kehittämisen, kuin koko oppimisen tuen lakiuudistuksen kokonaisarvioinnin tulisi olla jatkuvaa, kehittämisorientoitunutta.

Helsingissä 23.1.2026

Janne Juvakka

toimitusjohtaja

Invalidiliitto ry

janne. juvakka@invalidiliitto.fi

Laura Andersson

johtaja, yhteiskuntasuhdeyksikkö

Invalidiliitto ry

laura.andersson@invalidiliitto.fi

Lisätietoja: Ylva Krokfors, sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija, Invalidiliitto ry